

Örkény István és a groteszk

Örkény fekete humorának alapja a groteszk. Olvasd el az alábbi rövid novellákat (Egypercesek)! Gyűjtsd össze, milyen elemek alkotják a groteszk vonásokat a művekben!

Javasolt feldolgozási idő: 25 perc

EGY POCSOLYA EMLÉKIRATAI

1972. március 22-én egész nap esett az eső, s én összegyűltem egy nagyon kellemes helyen. Meg is nevezem: Budapesten (Magyarország fővárosa), a XIII. kerületi Dráva utca 7. számú ház előtt, ahol horpadt a járda.

Ott éltem, éldegéltem. Sokan belém léptek, aztán visszanézve szidtak, ócsároltak, kemény szavakkal illettek, amelyeket nem írok le. Két napig voltam pocsolya, zokszó nélkül tűrve a sértéseket. Mint ismeretes, 24-én kisütött a nap. Ó, mily paradox a lét! Fölszáradtam, amikor szép lett az idő!

Mit írjak még? Jól szerepeltem? Dőrén viselkedtem? Mást vártak tőlem a Dráva utca 7-ben? Most ugyan már mindegy, de azért jó volna tudni, mert utánam is gyűlnek majd oda pocsolnyák. Mi gyorsan élünk, napjaink ki vannak számolva, és mialatt odalent időztem, felnőtt egy tette kész nemzedék, csupa álmodozó, nagyravágyó, potenciális pocsolya, és mind engem vallatnak, macerálnak, hogy mire számíthatnak abban a sokat ígérő horpadásban.

Én azonban mindössze két napig tócsáskodtam, és ennek alapján csak ennyit mondhatok: tény és való, hogy a hangnem drasztikus, hogy a Dráva utca szeles, és minduntalan, amikor nem kéne, kisüt a nap, de legalább nem kell a csatornán lefolyni... Hej, micsoda lyukak, horpadások! Csőtörések! Beroppant úttestek! Nagy szó ez manapság! Fiatalok, ha rám hallgattok, előre! Irány a Dráva utca!

BUDAPEST

A Kálvin téren egy autóbusz nekirohant egy fának. Hirtelen az egész városban megálltak az összes villamosok. Minden megállt, még a kisvasút is a játéküzlet kirakatában. Csönd lett. Később még felzörgött valami, de csak egy újságpapírt söpört magával a szél. Aztán nekisodorta egy falnak, és még nagyobb lett a csönd.

Nyolc perccel az atombomba robbanása után kialudt a villany, rögtön utána a rádióban lejárt az utolsó gramfonlemez. Egy óra múlva szörcsögni kezdtek a csapok, aztán nem folyt több víz. A lomb is száraz lett, akár a bádog. A szemafor szabad utat jelzett, de az utolsó bécsi gyors már nem futott be a pályaudvarra. Mozdonya kazánjában reggelre kihűlt a víz.

Egy hónap alatt elgyomosodtak a parkok, zab nőtt a gyermekjátsszótérek homokozóiban; ezalatt a söntések polcain is beszáradtak az étvágygerjesztő italok. Minden élelmiszert, az összes bőrdíszműárut és a könyvtári könyveket megették az egerek. Az egér roppant szapora állat; ötször is lefial egy esztendőben. Nem sok idő múlva úgy ellepték az utcákat, mint valami bársonyos, iszapszerűen hömpölygő kövezet.

Birtokba vették a lakásokat, a lakásokban az ágyakat, a színházakban a zsöllyéket. Bejutottak az Operába is, ahol a *Traviata* került színre utoljára. Amikor az utolsó hegedűn átrágták az utolsó húrt, annak pendülése volt Budapest búcsúszava.

De már másnap, az Operával épp átellenben, egy romház kövein megjelent egy cédula:

„Hozott szalonnával egérintést vállal doktor Varsányiné.”

ARRÓL, HOGY MI A GROTESZK

Szíveskedjék terpeszállásba állni, mélyen előrehajolni, s ebben a pozitúrában maradva, a két lába közt hátratekinteni: Köszönöm.

Most nézzünk körül, adjunk számot a látottakról.

Íme, a világ fejtetőre állt. Férfilábak kalimpálnak a levegőben, visszacsúsznak a nadrágszárak, s a lányok, ó, ezek a lányok, hogy kapkodnak a szoknyájuk után!

Ott az autó: négy kereke a levegőben, mintha egy kutya a hasát akarná megvakargatni. Egy krizantém: keljfeljancsi, vékony szára az égbe mered, ahogy a fején egyensúlyozza magát. Egy gyorsvonal, amint füstcsóvján tovarobog.

A Belvárosi Plébániatemplom a két tornyán levő két keresztben levő két villámhárító hegyével érinti csak a földet. És amott egy tábla a kocsmá ablakában:

Frissen csapolt sör!

Bent egy dülöngélő vendég - fejjel aláfelé - elhozza sörét a söntésből. A sorrend: lent a hab, rajta a sör, fent a pohár talpa. Egy csöpp nem sok, de annyi se csordul ki.

Tél van? Hát persze! Hiszen felfelé szállingóznak a hópelyhek, és az égbolt jégtükrén lóbálózva iringálnak a korcsolyázó párok. Nem könnyű sport!

Keressünk most már vidámabb látványt. Ímhol egy temetés! Fölhulló hópelyhek közt, fölcsöpögő könnyek fátyolán át végignézhetjük, amint a sírásók két vastag kötélén fölbocsátják a koporsót. A munkatársak, ismerősök, közeli s távoli rokonok, továbbá az özvegy meg a három árva göröngyöt ragadnak, s elkezdik a koporsót hajigálni. Jusson eszünkbe az a szívettépő hang, amikor a sírgödörbe ledobált rögök megdobbannak és szétomlanak. Az özvegy sír, jajonganak az árvák... Milyen más érzés fölfelé hajigálni! A koporsót eltalálni mennyivel nehezebb! Először is jó göröngyökre van szükség, mert a porhanyósabbja félúton szétesik. Van hát kapkodás, lótás-futás, taszigálódás a kemény rögökért. És hiába a jó göröngy; a rosszul célzott rög visszahull, és ha eltalál valakit - pláne, ha egy gazdag, előkelő rokont -, kezdődik a vihorászás, a káröröm egészséges kuncogása. De ha minden stimmel - kemény a rög, pontos a célzás, s telibe találja a deszkakoporsót -, megtapsolják a dobót, derűs lélekkel térnek haza, és sokáig emlegetik a nagy telitalálatot, a kedves halottat és ezt a mókás, pompásan sikerült szertartást, melyben nyoma sem volt a képmutatásnak, a tettetett gyásznak, a hazudott részvényt nyilvánításnak.

Kérem, szíveskedjenek kiegyenesedni. Amint látják: a világ talpra állt, önök pedig emelt fővel, keserű könnyekkel sirathatják kedves halottaikat.
